

УДК 070(=162.1)(477.83)"18"

ЛАЗУРКО Лідія – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (lazurkol@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9748-9249>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.148474>

СТАНОВЛЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ КРИПТОІСТОРИЧНИХ ВИДАНЬ У ЛЬВОВІ XIX ст.

***Анотація.** Стаття присвячена вивченню питань становлення та діяльності перших наукових історичних часописів у Львові в XIX ст. Такі видання мали криптоісторичний характер і історія займала лише частину їхнього змісту. Але відслідковування діяльності «Biblioteki Ossolińskich», «Dziennika Literackiego» та «Przewodnika Naukowego i Literackiego» дає підставу говорити про значний вплив цих проєктів на творення львівського історіографічного середовища, що сформувалося та розпочало активну діяльність у 80-х рр. XIX ст.*

***Ключові слова:** XIX ст., Львів, наукова преса, історіографія, криптоісторичні видання.*

Постановка проблеми. Постанова та розвиток криптоісторичної наукової періодики у Львові розпочалося наприкінці 20-х рр. XIX ст. і пов'язаний найперше з ініціативою Й. Оссолінського – створенням осередку збереження національної пам'яті. У 1817 р. граф Юзеф Максиміліан Оссолінський заснував у Львові, у приміщенні колишнього монастиря сестер ордену кармеліток, приватну бібліотеку, фонди якої склали книги з його власної колекції та зібрань графів Любомирських, Скарбків, Сапег, а також інших книгозбірень. У 1827 р. на базі бібліотеки було створено польське науково-дослідницьке товариство «Оссолінеум», або «Інститут Оссолінських», чия історія давно стала об'єктом наукового вивчення [5, 2, 21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значно менше уваги приділялося історії діяльності видавничої трибуни цього наукового закладу – його часопису, який під різними назвами і з деякими перервами видавався у Львові з 1828 до 1869 pp. У 1828–1830 pp. він називався «Czasopism naukowy Księgozbioru publicznego imienia Ossolińskich», у 1831–1834 та 1841 pp. – «Czasopismo Naukowe od Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich», у 1842–1844 та 1847–1848 pp. – «Biblioteka Naukowego Zakładu imienia Ossolińskich», а протягом 1862–1869 pp. діяльність періодичного органу Оссолінеуму провадилася під назвою «Biblioteka Ossolińskich» з підтитлом «historii, literaturze, umiejętnościom i rzeczom narodowym poświęcone. Poczet nowy». У загальних рисах огляд історичної наукової преси Львова доби автономії здійснив А. Точек [20]. У контексті діяльності Оссолінеуму частково розглядалася діяльність його видавничого проекту розглядалася у криптоісторичних часописів у А. Фішера та М. Гембаровича [5, 2]. Діяльність «Przewodnika Naukowego i Literackiego» вивчав Ю. Клейнер [7].

Мета та завдання дослідження. Як свідчить час написання цих праць та їхня тематика, існує потреба актуалізації вивчення історії цих видавничих проектів з більш сучасних позицій, розглядаючи їх як окремих історіографічний феномен. Відтак завданнями дослідження є з'ясувати умови постання криптоісторичних видань Львова у ХІХ ст., мотивацію їхнього створення, тематичні зацікавлення, а також особливості та труднощі провадження.

Видавничий проект Оссолінеуму розпочав о. Францішек Сярчинський – перший директор Оссолінеуму, що приступив до своїх обов'язків у листопаді 1827 р. Назагал головним завданням Ф. Сярчинського, згідно з планами М. Оссолінського, було перетворення дорученої йому інституції на науковий заклад, де здійснюється справжній інтелектуальний пошук. У цьому контексті вельми важливим було зорганізувати регулярне функціонування наукової трибуни, якою мав стати часопис, орієнтований на кращі взірці свого часу. Один з перших дослідників творчості Ф. Сярчинського Теофіль Еміль Модельський вважав, що прототипом «Czasopisma naukowego...» був часопис чеського

Національного музею, який з'явився у 1827 р. і мав назву «Časopis Společnosti vlasteneckého muzea v Čechách» [10, 200].

Відповідно до волі фундатора установи, часопис мав інформувати читачів про праці вчених, що були у колекціях закладу, поширюючи «світло науки» [11, 1]. Але вже від початку Ф. Сярчинський вирішив не обмежуватися тільки цим і звертався до усіх, «чия письменницька, зазвичай невдячна, праця поєднує різноманітні товариства... чий смак не зіпсутий, хто зацікавлений пам'яттю про славу предків і мову вітчизни, хто відчуває насолоду в цій справі», з проханням надавати матеріали для часопису [11, 1]. У намірі редактора було збирати все, що є найкращим і найістотнішим у науковому житті і повідомляти про це, щоби дати уявлення про рівень, на якому перебувають польська наука і культура. Орієнтиром йому слугували кращі взірці тогочасного часописання. Зокрема Ф. Сярчинський цитував французького поета, драматурга і критика Жана Франсуа де ла Арпа, який в наукових часописах вбачав шлях до швидкого поширення наукової інформації.

Від початків своєї діяльності видавничий проект Ф. Сярчинського зазнавав неабияких труднощів. Найперше доводилося долати цензурні бар'єри, але найважчим було зацікавити часописом «галицького читача». З цього приводу на тлі традиційних для часопису тем і підбору матеріалів вельми цікавим виглядає доволі гострий нарис Ф. Сярчинського про актуальний стан польської літератури у Галичині [3]. Йшлося у ньому радше про її відсутність та показові у цьому контексті півтори десятки видаваних за рік у Львові книг. Ці роздуми, як зазначав автор, були спровоковані розмовою з одним іноземцем – науковцем, що якось запитав Ф. Сярчинського про стан польської літератури в Галичині – провінції, де мешкало біля 4 мільйонів людей. Ф. Сярчинський, проаналізувавши стан освіти, кількість навчальних закладів, бібліотек, газет у Галичині, тобто всього того, що є базою і створює умови для розвитку науки і творчості, прийшов до невтішного висновку про несприятливість місцевого інтелектуального клімату. Логіку своїх роздумів автор виклав у вигляді питань-відповідей про поступ літератури у XIX ст. в Галичині, аналізуючи, які жанри найбільш розвинулися, якою є чисельність місцевих вчених і письменників, кількість книг, що тут

друкуються, а також газет, політичних і наукових видань. Не менш важливим Ф. Сярчинському видавалося й питання про відповідність розвитку польської мови в краї рівню і поширенню народної освіти. Попри невтішність висновків Ф. Сярчинський намагається бути оптимістом, подаючи, зокрема, відкриття вищих шкіл, кафедр польської літератури, збільшення кількості середніх шкіл і підвищення їхнього рівня, відкриття Наукової бібліотеки ім. Оссолінських, музею Любомирських, тобто всього того, що відбувалося впродовж других двох десятиліть ХІХ ст. як підготовку, що має сприяти залученню більшої кількості молоді до науки. А аналізуючи тематику, виданих у Галичині книг, переважно поетичного характеру, Ф. Сярчинський трактував це передвісником майбутнього розквіту польської літератури, наводячи образ поезії як ранньої квітки, що віщує розквіт наук.

Визнаючи убогий стан польської літератури в Галичині того часу, автор вважав, що причиною цього також була відсутність видавничої інфраструктури: у двох друкарнях Львова у 1827 р. надрукували 16 книг польською мовою невеликими накладками, що робило їх дорогими і мало доступними. А два часописи – «Rocznik Drammatyczny» і «Państwowy» – закрилися відразу після відкриття. З постійно діючих наприкінці цього десятиліття була урядова і, відповідно, фінансована державою «Gazeta Lwowska» і додаток до неї – тижневик «Rozmaitości: pismo dodatkowe do Gazety Lwowskiej». Тоді як у Парижі в той час виходило 179 періодичних видань.

Ф. Сярчинський звертався до друзів (зокрема до А. Росцішевського) з проханням допомогти у розширенні кола читачів і дуже гостро реагував на зустрічне побажання зробити журнал більш доступним [6, 44]. Для Ф. Сярчинського це означало знизити його науковий рівень а, значить, відступитися від заповіту М. Оссолінського. Одним з варіантів порятунку ситуації було звернення до влади Галичини з проханням про державну підтримку часопису шляхом поширення його, наприклад, у навчальних закладах краю. Але з губернаторської канцелярії відповіли згодою передплатити один річник лише для свого користування [6, 44]. Спробою порятунку ситуації було й розміщення у

тогочасних газетах інформації про зміст номерів часопису та умови його передоплати і отримання, що, однак, не вельми допомагало [4].

Головною проблемою низької популярності видання, як зазначав один з дослідників історії Оссолінеуму А. Фішер, було те, що «часопис виявився занадто серйозний, з огляду на загальний стан освіти суспільства, яке, на правду, нічого не читало» [2, 36]. А з висоти уже свого часу А. Фішер взагалі трактував часопис, редагований Ф. Сярчинським, як найкраще польське періодичне видання в тодішній Галичині, особливо цінне нагромадженими в ньому історичними матеріалами.

Після раптової смерті Ф. Сярчинського (1829) видання кілька разів на короткий час відновлювало свою роботу: у 1831–1834 (ред. К. Слотвінський), 1841–1844 (ред. А. Клодзінський) та 1847–1848 рр. (ред. В. Поль). Кожного разу найбільшою проблемою видання була відсутність читачів. В інформації про діяльність закладу за 1845 р. А. Клодзінський у контексті виголошення подяк усім, хто долучався до створення часопису (більше десятка осіб), непропорційно малою виглядає кількість його читачів – 50 осіб. Це змушувало редакцію утримувати часопис власним коштом, що виливалося у значну суму – майже тисячу ринських злотих [17].

А наприкінці 1848 р. директор Оссолінеуму бідкався, що в Галичині «інтерес до політики витіснив усі інші інтереси» [22]. Часопис, позбавлений співпрацівників, які також кинулися у вир політичної боротьби, став менш цікавим для читачів, і вже не міг утримувати рівень наукового видання. Це змусило очільників Оссолінеуму прийняти рішення про припинення діяльності «Biblioteki...», щоби, як зауважував А. Клодзінський, «не вислуховувати звинувачень в тому, що не вміють відчутти важливості цієї хвилини» [22].

Другий період діяльності криптоісторичних видань, що охоплює 50–70-ті рр. XIX ст., пов'язаний зі зростаючим попитом на історичне знання і творенням фахового історіографічного середовища, яке могло би задовольняти цей попит. У цей час у Львові видаються часописи, частина змісту яких присвячувалася історії: «Dziennik Literacki» (1852–1854 і 1856–1870), «Biblioteka Ossolińskich» (1862–1869), «Przewodnik Naukowy i Literacki» (1873–1919).

«Досі не маємо історичного часопису. Це дивне явище, оскільки історія одна з наук знаходить у нас найбільше читачів», – писав у 1869 р. Ксаверій Ліске [12]. Ймовірно, що ця зацікавленість була зумовлена багатьма факторами, але одним з визначальних була простота і доступність представлення історичних матеріалів у перших львівських виданнях. Зокрема, редакція «*Dziennika Literackiego*» у першому номері за 1852 р. звертається до читачів саме з таким поясненням засад своєї діяльності [18]. Метою створення цього часопису визначалася просвітницька праця, важливою складовою якої були саме історичні знання. І на шпальтах цього суто літературного часопису анонсувалася поява історичних розвідок [18]. Першою такою заміткою на історичну тематику стала «місцева сенсація» початку 50-х рр. XIX ст. – розповідь про знахідку у річці Збруч фігури давнього слов'янського божества Святовида [19]. Правда, прикметною особливістю цих перших криптоісторичних видань було те, що вони часто виступали майданчиком для «театру одного актора». Про це, зокрема, у біографічному нарисі Кароля Шайнохи, говорить Дорота Мальчевська-Павелец: «Через брак людей, які «пишуть» у Львові, не рідко бувало, що цілий номер «*Dziennika Literackiego*» Шайноха мусів заповнити власними текстами» [9, 106].

У 60-х рр. у Львові знову розпочинає свою діяльність видання Оссолінеуму – часопис «*Biblioteka Ossolińskich*» (1862–1869). У його підtitулі зазначалося, що він присвячений «*historii, literaturze, umiejętnościom i rzeczym narodowym. Roczet nowy*». У 1862 р. зміна політичних умов та поліпшення фінансового становища організації дало можливість відновити власне періодичне видання, редактором якого став Август Бельовський [14]. Цей часопис, орієнтований на дещо вищий рівень сприйняття, був вельми авторитетним виданням, про що свідчили позитивні відгуки про нього у тодішньому професійному середовищі. Дві третини змісту першого тому займали питання історії, які висвітлювалися у дослідженнях та оглядах Ксаверія Ліске, Францішка Ксаверія Гобебського, Бернарда Каліцкокого, Кароля Шайнохи, Ісидора Шараневича та ін.

Як видно з перших звітів про діяльність видання, метою, яку ставили перед собою його автори, було створення постійної трибуни, де би не лише оголошувалися рукописи з власних ко-

лекцій Оссолінеуму, але й поточні поважні дослідження з царини науки та мистецтва, критичні огляди важливих праць і погляди на сучасний стан інтелектуальної діяльності. «Не маємо наміру сягати періодів політичної журналістики чи так званої белетристики, а сам обсяг часопису, періодичність виходу в світ, у відповідності до становища та вимог Закладу, надавав би йому характерних рис» [15, 398].

Що стосується історіографічної мотивації створення видання, то про це говорив редактор А. Бельовський у вступі до розділу, присвяченого історії: «Докладне знання про свій край, його історію та сучасність (...) а також усвідомлення народом себе – роз'яснити чи до вищої степені підняти – буде займати нашу увагу та становитиме предмет часопису Закладу, який від перших років свого існування надавав перевагу історії вітчизни та місцевим пам'яткам» [1, 1].

Це уже був значно вищий, більш професійний рівень видання, якого намагався сягнути А. Бельовський. Як зазначав Тадеуш Купчинський, один з перших його біографів: «На Заклад він дивився не лише як на інституцію, призначену для нагромадження, упорядкування та доступу до колекцій, а як на вогнище літературно-наукової та видавничої праці» [8, 485]. Протягом шести років А. Бельовський редагував «Biblioteku Ossolińskich», доки суспільна байдужість не змусила його завершити цей проєкт. Часопис такого типу виявився дуже дорогим: згідно зі звітом про діяльність у 1867 р. – коли було здійснено перерву у виданні часопису, вартість його 10-го тому становила третину бюджету усієї бібліотеки, а кількість підписчиків була дуже малою [16, 432].

Назagal ситуацію із затребуваністю такого типу видань добре передано в словах самого редактора, присвячених темі важливості освіти, особливо її вищого рівня: «Наша інтелігенція не така чисельна та всебічно освічена, щоби могли рівнятися з французькою чи німецькою. Лише літератори мають у нас багато працьовитих і вправних представників, що знаходять достатню кількість читачів. Серед вузьких спеціальностей, фундаментальних наук, навіть тих, що тісно пов'язані з покращеннями матеріального побуту, бракує і тих, хто пише, і тих, що читають. А інколи від публічних листів віє навіть якоюсь відразую і погор-

дою у ставленні до вузькоспеціальних знань» [13, 358]. Але, попри недооцінку сучасниками, цей часопис під керівництвом А. Бельовського, на думку Т. Купчинського, був одним з найповажніших і найкращих польських періодиків [8, 488].

Ще через десять років у 1873 р. у Львові з'явився додаток до урядової «Gazety Lwowskiej» під назвою «Przewodnik Naukowy i Literacki» – видання, що продемонструвало просто дивовижну, як на свій жанр, «живучість», дотягнувши своє існування аж до 1919 р. Щоправда, важливу роль тут відіграла державна фінансова підтримка.

У цього часопису також були попередники – «Dodatek Tygodniowy» і «Dodatek Miesięczny». Останній, утворений у січні 1872 р., мав завданням подавати не поточну інформацію, а розповідати про фундаментальні речі. Цей часопис було присвячено історії, економіці й регіональній статистиці, що, назагал, відповідало офіційному статусу «Gazety Lwowskiej». Але оскільки формат «урядовості» цього додатку був доволі розмитим, він з офіційно-статистичного швидко став історико-культурологічним, виступивши своєрідним передвісником «Przewodnika...». На першому місці у переліку його рубрик стояла історія, що насправді було даниною часу. Наприклад, тодішній редактор Адольф Рудинський готував до видання «Дипломатичний кодекс міста Велічки». А. Рудинський встиг випустити три зошити у 1872 р. і один – у 1873 р. Після його смерті редактором видання став Владислав Лозинський, який постановив відійти від концепції урядового органу, а, надавши йому самостійності, зробити трибуною культури. В. Лозинський ставив перед собою майже непосильні завдання: одночасно утримувати рівень науковості і популярності. Останнє було особливо складним, але, як виявилося, не неможливим. Водночас було змінено й назву видання, яке почало називатися «Przewodnik Naukowy i Literacki».

У першому номері адміністрація запрошувала до передплати на «універсальний корисний часопис, брак якого доволі сильно відчутний в регіоні» [7, 9]. Але купували видання спеціально не більше сотні осіб, решта діставалася «в навантаження» тим, хто мав передплату на «Gazetę Lwowską». Юліуш Кляйнер у дослідженні історії «Gazety Lwowskiej» зауважував, що «Przewodnik...» не здобув особливої прихильності. На підтвер-

дження цього він наводив слова М. Бобжинського, який у 1877 р. говорив, що часопис заледве утримується [7, 10]. На думку Ю. Кляйнера, це відбувалося через брак привабливості змісту часопису, але головною причиною, як і у випадку з «Biblioteką Ossolińskich», була байдужість галицького суспільства, яке мало цікавилось поважними часописами – зокрема тими, що з'являлися в регіоні. Свою роль відіграло й те, що урядова газета назагал не викликала симпатій вічно скептичного Львова. Більше того, В. Лозинському доброзичливці навіть ставили у вину згоду на очолювання редакції і дуже критично сприймали те, що польську літературу віддавали під опіку уряду. Реально читачами «Przewodnika...» більшість людей ставали випадково, завдяки тому, що він поширювався разом з «Gazetą Lwowską», сягав найбільш віддалених місць, до яких ніколи не мав шансу потрапити, і потроху робив свою справу – ставав важливим чинником поширення польської культури.

Висновки. Історія діяльності у Львові ХІХ ст. наукових видань криптоісторичного характеру була такою тривалою, що можемо навіть виокремити її періодизацію. Кожен з двох періодів мав власні характерні риси. Їхні особливості найперше були пов'язані з метою створення видань, а також із зовнішніми обставинами, у яких доводилося функціонувати. Проекти в обидва періоди створювалися з просвітницькою метою, під впливом романтичних уявлень про завдання освіти. Але якщо у 20–40-ві рр. ХІХ ст. діяла цензура і про національну історію говорити було неможливо, то вже у 60–70-х рр. ХІХ ст. ситуація змінюється настільки, що третину змісту «Przewodnika Naukowego i Literackiego» – наукового додатку до урядової австрійської газети займає історична патріотична проблематика.

Рухаючись від наївно-романтичних дописів першого видавничого проекту Оссолінеуму до перших, створених у позитивістській традиції, розвідок, які друкувалися на сторінках «Przewodnika Naukowego i Literackiego», криптоісторичні видання підготували у Львові ґрунт для постановня професійних історичних часописів та, як вважає А. Точек, навіть і до творення львівського історіографічного середовища.

Перспективним напрямом є вивчення складу авторських колективів та тематичного наповнення львівських видань криптоісторичного характеру XIX ст.

Джерела та література

1. Bielowski A. Królestwo Galicyi / A. Bielowski // Biblioteka Ossolińskich. – 1862. – Т. 1. – С. 1.
2. Fischer A. Zakład Narodowy imienia Ossolińskich: zarys dziejów / A. Fischer. – Lwów : wyd. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1927. – 96 s.
3. Fs. S. [F. Siarczyński]. Rzecz o stanie piśmiennictwa polskiego w Galicyi / F. Siarczyński // Czasopism naukowy Księgozbioru publicznego imienia Ossolińskich. – 1828. – Z. 3. – S. 114–136.
4. Gazeta Polska. – 1829. – № 163. – 21 czerwca.
5. Gębarowicz M. Zakład narodowy imienia Ossolińskich we Lwowie / M. Gębarowicz. – Lwów : wyd. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1926. – 24 s.
6. Kawalec A. Lwowski okres w życiu i działalności naukowej Franciszka Siarczyńskiego : prace wydawnicze i dzieła historyczne / A. Kawalec // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. / red. J. Maternicki, L. Zaskilniak. – Rzeszów : wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2004. – Т. 2. – S. 35–58.
7. Kleiner J. Historia «Przewodnika Naukowego i Literackiego» / J. Kleiner // Stulecie Gazety Lwowskiej (1811–1911). – Lwów : Drukarnia Wł. Łozińskiego, 1912. – Т. 2, cz. 3. – 133 s.
8. Kupczyński T. August Bielowski (1806–1876) / T. Kupczyński // Wiek XIX: sto lat myśli polskiej: życiorysy, streszczenia, wyjątki. – Warszawa, 1913. – Т. VIII. – S. 481–488.
9. Malczewska-Pawelec D. Karol Szajnocha (1818–1868) / D. Malczewska-Pawelec // Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku / red. Jerzy Maternicki. – Rzeszów : Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego. – 2007. – S. 101–120.
10. Modelski T. Ossolineum i czeskie Muzeum Narodowe (Pierwsze związki i zawiązki) / T. Modelski // Roczn. Zakł. Nar. im. Ossolińskich. – 1953. – Т. 4. – 200 s.
11. Obwieszenie Czasopisma, które Zakład naukowy księgozbioru imienia Ossolińskich wydawać będzie // Czasopismo Naukowego Księgozbioru Publicznego imienia Ossolińskich. – 1828. – Z. 1. – S. 1.
12. Poznańczyk (X. Liske). [Rec.:] Biblioteka Ossolińskich, t. X i XI / X. Liske // Dziennik Literacki. – 1869. – № 6. – S. 98–99.

13. Przemówienie A. Bielowskiego na posiedzeniu 12 października 1868 roku // Biblioteka Ossolińskich. – 1868. – T. 11. – S. 358.

14. Semkowicz W. Bielowski August / W. Semkowicz // Polski Słownik Biograficzny. – Kraków, 1936. – T. 2 : Beyzym Jan – Brownsford Marja. – S. 58–59.

15. Sprawozdanie z czynności zakładu na posiedzeniu publicznem dnia 17 października 1861 roku M. Dzieduszyckiego // Biblioteka Ossolińskich. – 1862. – T. 1. – S. 398–399.

16. Sprawozdanie z czynności zakładu na posiedzeniu publicznem dnia 12 października 1867 roku M. Dzieduszyckiego // Biblioteka Ossolińskich. – 1868. – T. 10. – S. 432.

17. Sprawozdanie z czynności Dyrekcyi Zakładu Naukowego imienia Ossolińskich (12 października 1845) przez A. Kłodzińskiego // Biblioteka Naukowego Zakładu im. Ossolińskich. – 1844. – T. 12. – S. 214–215.

18. Szajnoha K. Droga prostoty. Wstęp do Dziennika / K. Szajnoha // Dziennik Literacki. – 1852. – № 1. – S. 1.

19. Szajnoha K. Świętowit / K. Szajnoha // Dziennik Literacki. – 1852. – № 2. – S. 9–11.

20. Wasylewski S. Pod kopułą lwowskiego Ossolineum: Pamiętnik stypendysty i asystenta Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w latach 1905–1910 / S. Wasylewski. – Wrocław : wyd. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1957. – 214 s.

21. Zdanie sprawy z czynności Zakładu Naukowego imienia Ossolińskich (12 października 1848) przez A. Kłodzińskiego // Biblioteka Naukowego Zakładu im. Ossolińskich. – 1848. – T. 1, z. 4. – S. 504–506.

References

1. Bielowski, A. (1862). Królestwo Galicyi [Kingdom of Galicia]. *Biblioteka Ossolińskich – The Ossoliński Library*, 1, 1. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

2. Fischer, A. (1927). *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich: zarys dziejów [National Institute of the Ossoliński family: Outline of history]*. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

3. Fs., S. [F. Siarczyński]. (1828). Rzecz o stanie piśmiennictwa polskiego w Galicyi [The thing about the state of Polish literature in Galicia]. *Czasopism naukowy Księgozbioru publicznego imienia Ossolińskich – Scientific journals of the Ossoliński public collection*, 3, 114–136. Lwów [in Polish].

4. *Gazeta Polska [Polish newspaper]*. (June 21, 1829). 163 [in Polish].

5. Gębarowicz, M. (1926). *Zakład narodowy imienia Ossolińskich we Lwowie [The Ossoliński National Institute in Lviv]*. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

6. Kawalec, A. (2004). Lwowski okres w życiu i działalności naukowej Franciszka Siarczyńskiego: prace wydawnicze i dzieła historyczne [Lviv period in the life and scientific activity of Franciszek Siarczyński: publishing and historical works]. In J. Maternicki, L. Zaskilniak (Eds.), *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. – Lviv's multicultural historical environment in the 19th and 20th centuries*, 2, 35–58. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski [in Polish].

7. Kleiner, J. (1912). Historia «Przewodnika Naukowego i Literackiego» [History of the «Przewodnik Naukowy i Literacki»]. *Stulecie Gazety Lwowskiej (1811–1911) – The centenary of Gazeta Lwowska (1811–1911)*, 2 (3). Lwów: Drukarnia Wł. Łozińskiego [in Polish].

8. Kupczyński, T. (1913). August Bielowski (1806–1876) [August Bielowski (1806–1876)]. *Wiek XIX: sto lat myśli polskiej: życiorysy, streszczenia, wyjątki – The nineteenth century: one hundred years of Polish thought: biographies, summaries, exceptions*, 8, 481–488. Warszawa [in Polish].

9. Malczewska-Pawelec, D. (2007). Karol Szajnocha (1818–1868) [Karol Szajnocha (1818–1868)]. In J. Maternicki (Eds.), *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku – The Golden Book of Lviv historiography in the 19th and 20th centuries* (pp. 101–120). Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski [in Polish].

10. Modelski, T. (1953). Ossolineum i czeskie Muzeum Narodowe (Pierwsze związki i zawiązki) [Ossolineum and the Czech National Museum (First compounds and buds)]. *Rocznik Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – Yearbook of the National Institute Ossolińskich* (Vol. 4). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

11. Obwieszenie Czasopisma, które Zakład naukowy księgozbioru imienia Ossolińskich wydawać będzie [Publishing the Magazine which the Department of the Ossolinski Library will publish]. (1828). *Czasopismo Naukowego Księgozbioru Publicznego imienia Ossolińskich – Journal of the Ossoliński Public Book Collection*, 1, 1. Lwów [in Polish].

12. Poznańczyk, (X. Liske). (1869). [rec.:] Biblioteka Ossolińskich, t. X i XI [Review of the book «The Ossoliński Library», Vol. X i XI]. *Dziennik Literacki – Literary Journal*, 6, 98–99. Lwów [in Polish].

13. Przemówienie A. Bielowskiego na posiedzeniu 12 października 1868 roku [Speech by A. Bielowski at the meeting on October 12, 1868]. (1868). *Biblioteka Ossolińskich – The Ossoliński Library*, 11, 358. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

14. Semkowicz, W. (1936). Bielowski August [Bielowski August]. *Polski Słownik Biograficzny – Polish Biographical Dictionary*, 2, 58–59. Kraków [in Polish].

15. Sprawozdanie z czynności zakładu na posiedzeniu publicznem dnia 17 października 1861 roku M. Dzieduszyckiego [The report by M. Dzieduszycki of the meeting of the plant on the public representation of October 17, 1861]. (1862). *Biblioteka Ossolińskich – The Ossoliński Library*, 1, 398–399. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

16. Sprawozdanie z czynności zakładu na posiedzeniu publicznem dnia 12 października 1867 roku M. Dzieduszyckiego [The report by M. Dzieduszycki of the meeting of the plant on the public representation of October 12, 1867]. (1868). *Biblioteka Ossolińskich – The Ossoliński Library*, 10, 432. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

17. Sprawozdanie z czynności Dyrekcyi Zakładu Naukowego imienia Ossolińskich (12 października 1845) przez A. Kłodzińskiego [Report on the activities of the Directorate of the Ossoliński Scientific Institute (October 12, 1845) by A. Kłodziński]. (1844). *Biblioteka Naukowego Zakładu im. Ossolińskich – Library of the Scientific Department Ossolińskich*, 12, 214–215. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

18. Szajnoha, K. (1852). Droga prostoty. Wstęp do Dziennika [The path of simplicity. Introduction to Dziennik]. *Dziennik Literacki – Literary Journal*, 1, 1. Lwów [in Polish].

19. Szajnoha, K. (1852). Świętowit [Świętowit]. *Dziennik Literacki – Literary Journal*, 2, 9–11. Lwów [in Polish].

20. Wasylewski, S. (1957). *Pod kopułą lwowskiego Ossolineum: Pamiętnik stypendysty i asystenta Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w latach 1905–1910 [Under the dome of the Lviv Ossolineum: Diary of the scholarship holder and assistant of the National Institute Ossolińskich in the years 1905–1910]*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

21. Zdanie sprawy z czynności Zakładu Naukowego imienia Ossolińskich (12 października 1848) przez A. Kłodzińskiego [Sentence of the activities of the Scientific Institute of the Ossoliński family (October 12, 1848) by A. Kłodziński]. *Biblioteka Naukowego Zakładu im. Ossolińskich – Library of the Scientific Department Ossolińskich*, 1 (4), 504–506. Lwów: Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].

LAZURKO Lidiya – Candidate of Historical Science, Associate Professor of the History of Ukraine Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (lazurkol@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9748-9249>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.148474>

THE FORMATION OF POLISH CRYPTO-HISTORICAL PUBLICATIONS IN THE XIX CENTURY LVIV

Abstract. *The article is devoted to the study of issues of the formation and activity of the first scientific historical journals in Lviv in the XIX century. Such editions had a crypto-historical character and history comprised only a part of their content. Tracking the activity of «Biblioteka Ossolińskich», «Dziennik Literacki» and «Przewodnik Naukowy i Literacki» allows us to speak about the significant influence of those projects on the creation of the Lviv historiographic environment that was formed and started its activity in the 1880's.*

In the history of the Lviv scientific publications of crypto-historical character, we have identified two periods of existence – 1820–40's and 1860–70's. Each of these two periods had their own characteristics. Their peculiarities were connected with the purpose of creating editions, as well as with external circumstances under which they had to function. Projects in both periods were created with an educational purpose, under the influence of romantic ideas about the objectives of education. There was censorship during the first period in Lviv and it was impossible to talk about national history. In the next decades, the situation changed to such an extent that the Polish historical patriotic issues occupied a prominent place on the pages of «Przewodnik Naukowy i Literacki» – a scientific supplement to the governmental Austrian newspaper. Moving from the naive and romantic publications of the first Ossolinski publishing project to the established positivist tradition, the investigations that were published on the pages of Przewodnik Naukowy i Literacki, cryptographic publications laid down traditions and prepared the ground for the creation of professional historical journals in Lviv.

Key words: *XIX century, Lviv, scientific publications, historiography, crypto-historical publications.*

Стаття надійшла до редакції 05.11.18